

**POTENTAT** (18) *sb m*

*Teksty nie oznaczają ó oraz é; a pochylone.*

sg *N* potentát (5). ◇ *G* potentáta (1). ◇ *L* potentácie (1). ◇ *pl N* potentáci (2). ◇ *G* potentát(o)w (6). ◇ **[D** potentát(o)m.**]** ◇ *A* potentáty (1). ◇ *I* potentáty (1). ◇ *L* potentáci(e)ch (1).

*Sł stp, Cn brak, Linde XVI – XVII w.*

**1.** Człowiek możny, wpływowy; *potentatus* *Vulg* [*potentates, potentati, potentatus* *Łac* *śr*] (18) : *mnimáią [zadufani w sobie panowie]* żeby mieli tym przyść w taką powagę/ y we wziętość do ludzi/ żeby ie ledwe nie zá Bogi v siebie mieli. Ale moim zdániem ci potentáci/ łą w tey mierze prófto iáko owe groby w murze záuwezzone/ bo zwirzchu owdzie nicz pięknieyſzego/ [...] [*a wnątrz*] iedno śmrod *Górndworz* Ee5; *RejZwierc* 155v; *CzechRozm* 159; *PaprUp* K2; A my co się Potentaty y mądrymi czyniem/ Włkoro się więc raz powiniem. *KlonŻal* C3; **[Nuż Epitáphiá/ [...] też namożnieyſzych Monárchow/ Krolow/ [...] áza o tey śmiertelności káždego z Potentatow nie vpomináią? ArtHom D3, D2v, E3v; PlutBBud B3].**

*Wyrażenie:* »potentat świata tego, ziemski« (3:3): *thedy nie thylko ſtolec máyeftatem zowiemy/ ále y onę wſzytkę circumſtáncią ktora bywá około potentatá iákiego ziemſkiego* *RejAp* 172, 161v, 184v, 196; **[Bóg]** *ták czynił/ iákoby rzecz tá [tj. urodzenie Jezusa]* do czáfu pewnego zákryta była od mędrkow ludu onego Izráelſkiego/ y od inſzych potentatow światá tego *CzechRozm* 159, 183.

*Szeregi:* »(ani) krol (*a. cesarz, a. monarcha*) i (ani, albo) potentat; krolewski albo potentatow (*G pl*)« (5;1): *Abowiem na krolewſkich liſciech álbo ná inych potentatow światá tego tedy to widamy iż mocne pieczęci mocne podpify bywáią* *RejAp* 196, 161v, 184v; *Iż niech się káždy dziwuie á przypátruie się mocy ſmiertelney/ iż áni Cefarz/ áni żadny potentat iey się nigdy obronić nie może* *RejZwierc* 169v, 166; *CzechRozm* 183; **[BudUrząd 32].**

»potentat, (a, ani) mocarz (*a. mocny pan*)« [*szyk 2:1*] (3): *A Menelaus trwał przed się ná wrzędzie onym/ prze niektórych potentatow á mocnych pánow [qui in potentia erant] łákomſtwo* *Leop 2.Mach* 4/50; *RejZwierc* 155v; *WerGość* 263; **[Leop Ps 19/7 (Linde)].**

**a.** *Władca* (2) : śmiej bezrozumnie mowić/ iż się Grekom [*tj. katolikom wyznania wschodniego sprzed schizmy*] *zniewolenie iákie dziáło/ gdzie widziſz iż Cefarz świecki potentat y obrońcá ich/ łam ták święte y wielkie y innym pierwſzym rowne to Koncylium zowie* *Skarfjedn* 295; **[gdy wyrzą [nieprzyjaciele] potentatá takiego/ nád ktorego wietłzy nigdy w Polſzcze nie był/ tedy by się káždy á propofito powſciągnął/ á my byśmy da Pan Bog w pokoju zoſtáli. Sentencja C3].**

**α.** *Bóg* (1) : *A což rozumieſz o tym potentacie/ kthoremu máią vpáść pod nogi wſzyłcy krolowie y moczarze ziemſcy* *RejAp* 172.

**2.** **[Podesta, burmistrz we włoskich republikach miejskich:** przywiedziono go do tego wrzędu/ ktory zową Potentat/ ktory w thym mieſcie *[Koma w północnych Włoszech]* łądzi y mieſckie y główne łpráwy *BazHist* 203 *(Linde).]*

*Synonimy.* **1.** *moczarz; a.α. włajca; 2. potestat.*